

4 Cuntasacht as maoiniú lárnach na n-údarás áitiúil

- 4.1** Faigheann údarás áitiúla leibhéal suntasach maoinithe ón Státchiste gach bliain ó roinnt ranna agus gníomhaireachtaí de chuid an rialtais láir. Tá forbhreathnú le fáil i gCaibidil 3 ar an maoiniú a shreabhann ó fhoinsí an rialtais láir chuig údarás áitiúla agus tríothu araon, agus ar na críocha ar chucu a cuireadh na cistí sin ar fáil.
- 4.2** Rinneadh nochtadh sa ráiteas faoi rialú inmheánach a tiolacadh le cuntas leithreasa 2021 do Vóta 42 Forbairt Tuaithe agus Pobail. Bhain an nochtadh sin le cás inar tharraing údarás áitiúil maoiniú deontais anuas ar bhonn nár chomhlíon téarmaí agus coinníollacha scéime deontas vóta-mhaoinithe. Thángthas ar an scéal mar thoradh ar obair chigireachta a rinne an Roinn Forbartha Tuaithe agus Pobail, agus mar sin bhí ar an údarás áitiúil maoiniú deontais suntasach a thabhairt ar ais.
- 4.3** Ceanglaítear ar sholáthraithe maoiniú an rialtais láir d'údarás áitiúla a chinntiú go bhfuil córas éifeachtach maoirseachta um maoiniú deontais i bhfeidhm a thagann le forálacha Chiorclán 13/2014 ón Roinn Caiteachais Phoiblí, Seachadta ar an bPlean Forbartha Náisiúnta, agus Athchóirithe an Phlean Forbartha Náisiúnta (DPENDPDR) dar teideal *Bainistíocht Deontas ó Chistí Státchiste agus Cuntasacht as na Cistí sin* (Ciorclán 13/2014).¹
- 4.4** Tá freagracht iomlán dhlíthiúil ar údarás áitiúla, mar eintitis chorparáideacha neamhspleácha, as cur i gcrích a gcuid feidhmeanna agus as a chinntiú go dtugtar cuntas ceart ar maoiniú ón Státchiste agus go ndéantar é a bhainistiú i gceart.
- 4.5** Tá freagracht ar an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta (DHLGH) as beartas, reachtaíocht, cuntasacht don Oireachtas agus, thar réimse leathan, as maoirseacht, i leith an chórais rialtais áitiúil. Ceanglaítear ar údarás áitiúla cloí le haon chód cleachtas cuntasáíochta arna eisiúint ag an Aire Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta faoi fhorálacha an Achta Rialtais Áitiúil, 2001.²

- 4.6** Tá DHLGH freagrach freisin as ciorcláin arna n-eisiúint ag DPENDPDR agus as treoir ar chaiteachas na hearnála poiblí a chur in iúl d'údarás áitiúla.

- 4.7** Rinneadh an scrúdú seo chun athbhreithniú a dhéanamh ar chur i bhfeidhm ciorclán áirithe a cuireadh ar fáil d'údarás áitiúla maidir le maoiniú ón Státchiste. Go háirithe, athbhreithnítear ann sampla de chlár arna maoiniú ag an Státchiste agus arna mbainistiú ag údarás áitiúla maidir leis an gcaoi a gcomhlíonann siad Ciorclán 13/2014 agus na ceanglais um nochtadh i gcás ráitis airgeadais bhliantúla na n-údarás áitiúil.

Ciorclán 13/2014

- 4.8** Leagtar amach i gCiorclán 13/2014 na prionsabail, na nósanna imeachta agus na ceanglais tuairiscithe maidir le bainistíocht airgeadais poiblí atá le leanúint ag deontóirí agus deontaithe i gcás maoiniú deontais ón Státchiste.³ Leagtar amach i rannán 3 den chiorclán ceanglais áirithe do dheontóirí an mhaoinithe ón Státchiste agus leagtar amach i rannán 5 na hoibleagáidí nach mór dóibh siúd a fhagheann maoiniú ón Státchiste a chomhlíonadh.

¹ Foilsíodh an ciorclán i mí Mheán Fómhair 2014.

² Sonraítear in Alt 107 Cuntais a choimeád in Acht 2001 go gceanglaítear ar údarás áitiúla aon chód cleachtas cuntasáíochta arna eisiúint ag an Aire, nó aon leasuithe air, a eiseoidh an tAire a eisiúint ó am go ham a chomhlíonadh.

³ Bhí caibidil ar *Bainistíocht Deontas Rialtais* sa Tuarascáil ar Chuntais na Seirbhísí Poiblí 2014 inar scrúdaíodh na socrúithe athbhreithnithe maidir le rialú agus cuntasacht deontas a eascraíonn ó Chiorclán 13/2014.

4.9 D'athbhreithnigh an fhoireann scrúdaithe na trí chlár seo a leanas maidir le comhlíonadh phríomhfhórlacha Chiorclán 13/2014 (féach Fíor 4.1).

- **Éire Ildánach** — clár cultúir agus folláine uile-rialtais, ina ndéantar cuid de ghníomhaíochtaí agus tionscnaimh an chláir a sholáthar trí údaráis áitiúla.¹ Tá an clár á riar ag an Roinn Turasóireachta, Cultúir, Ealaíon, Gaeltachta, Spórt agus na Meán (DTCAGSM) agus tá sé á pháirtmhaoiniú ag an gCiste Rialtais Áitiúil. Fuair údaráis áitiúla timpeall €8.3 milliún in 2022 agus tháinig €1 mhilliún de sin ón gCiste Rialtais Áitiúil. Rinneadh athbhreithniú ar íocaíochtaí arbh fhiú thart ar €550,000 iad le seacht n-údarás áitiúla sa scrúdú seo.
- **Iarfheistiú éifeachtúlachta fuinnimh** — clár atá á réachtáil ag DHLGH chun éifeachtúlacht fuinnimh stoc tithíochta na n-údarás áitiúil a uasghrádú. Fuair údaráis áitiúla €54.2 milliún faoin gclár in 2022. Rinneadh athbhreithniú ar íocaíochtaí a tugadh d'ocht n-údarás áitiúla sa scrúdú seo. Chuimsigh sé sin athbhreithniú ar mhaoiniú le haghaidh ocht dteaghais a iarfheistiú, rud a bhí mar chuid de bhaisc íocaíochtaí arbh fhiú díreach os cionn €4 mhilliún iad.
- **Taisteal gníomhach** — clár atá á mhaoiniú ag an Údarás Náisiúnta Iompair (NTA) d'údaráis áitiúla chun bonneagar rothaíochta agus cosáin a thógáil. Fuair údaráis áitiúla timpeall €300 milliún faoin gclár in 2022. Rinneadh athbhreithniú ar íocaíochtaí arbh fhiú €41.4 milliún iad le deich n-údarás áitiúla sa scrúdú seo.

Fíor 4.1 Comhlíonadh phríomhfhórlacha Chiorclán 13/2014^{a,b}

Fóráil den chiorclán	Éire Ildánach	Iarfheistiú éifeachtúlachta fuinnimh	Taisteal gníomhach
<i>De cheangal ar dheontóirí</i>			
Cuspóirí maoinithe	●	●	●
Téarmaí agus Coinníollacha	●	●	●
Comhaontú seirbhíse	●	N/B	N/B
Monatóireacht agus tuairisciú	●	●	●
Cigireacht	●	●	●
Caiteachas dearbhaithe	●	●	●
Réamhíocaíocht	N/B	N/B	●
Ceanglais riaracháin agus rialaithe	●	●	●
Foinsí maoinithe iolracha	N/B	N/B	N/B
<i>De cheangal ar dheontaithe</i>			
Nochtadh i ráitis airgeadais	●	●	●
<p>● Comhlíonadh iomlán ● Comhlíonadh páirteach ● Neamhchomhlíonadh</p>			

¹ Is é cuspóir an chláir daoine, áiteanna agus pobail a spreagadh agus a athrú trí chruthaitheacht. I measc na ngníomhaíochtaí atá bunaithe ar chultúr tá taispeántais ealaíne, ceardlanna, díospóireachtaí painéil le healaíontóirí agus údair, taispeánt scannán agus imeachtaí poiblí eile, mar shampla, drámaí faoin aer.

Foinse: Anailís ó Oifig an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste

Nótaí: a Baineann na fórlacha san fhíor leis na coinníollacha ginearálta maidir le bainistiú maoinithe deontais ag deontóirí (rannán 3) agus freagrachtaí an deontáí (rannán 5) den chiorclán.
b Measadh go raibh gach clár comhlíontach sa chás go raibh an fhóráil ábhartha den chiorclán comhlíonta den chuid is mó nó go hiomlán.

Cuspóirí, agus téarmaí agus coinníollacha, maidir le maoiniú deontais

- 4.10** Ceanglaítear ar chomhlachtaí maoinithe cuspóirí na ndeontas a chuirtear ar fáil a leagan amach go soiléir agus fógra a thabhairt do dheontaithe faoi théarmaí agus coinníollacha an mhaoinithe ionas go mbeidh siad ar an eolas go hiomlán faoina gcuid freagrachtaí.
- 4.11** Cuireadh cuspóir na ndeontas mar aon leis na téarmaí agus na coinníollacha in iúl maidir leis na trí chlár. Mar sin féin, ní dhearnadh sa chomhaontú deontais a d'eisigh DHLGH d'údarás áitiúla don chlár iarfheistithe éifeachtúlachta fuinnimh aon tagairt don ghá atá le Ciorclán 13/2014 a chomhlíonadh. Rinneadh tagairt i gcomhaontuithe na scéimeanna eile don ghá atá le ceanglais an chiorcláin a chomhlíonadh.
- 4.12** Dúirt DHLGH go gceanglaítear ar údarás áitiúla in 2023 a dhearbhuí go bhfuil na héilimh a sheoltar isteach ag teacht le ceanglas Chiorclán 13/2014 agus go n-áireofar an ceanglas sa chiorclán ón Roinn in 2024 a bheidh mar thaca faoin gclár iarfheistithe éifeachtúlachta fuinnimh.

Comhaontuithe seirbhíse

- 4.13** Ba ag clár Éire Ildánach amháin a bhí comhaontuithe seirbhíse i bhfeidhm idir DTCAGSM mar dheontóir agus na húdarás áitiúla mar fhaighteoirí.
- 4.14** I gcásanna inar féidir na téarmaí seirbhíse, na caighdeáin a bhfuiltear ag súil leo agus na freagrachtaí a leagan amach go soiléir sa chomhaontú deontais, d'fhéadfadh sé nach mbeadh gá le comhaontú seirbhíse iomlán ar leith. I gcás na gclár um thaisteal gníomhach agus na gclár um iarfheistí éifeachtúlachta fuinnimh, faigheann údarás áitiúla maoiniú le haghaidh tionscadail ar leith (e.g., do rotharbhealach ar leith, nó do theach aonair) nach mór a chur i gcrích de réir caighdeán nó dearadh atá sainithe go soiléir agus mar sin níl aon chomhaontú seirbhíse ina leagtar amach leibhéil seirbhíse ná táscairí feidhmíochta riachtanach.

Monatóireacht agus tuairisciú

- 4.15** Ceanglaítear ar dheontóirí socruithe cuí tuairiscithe airgeadais agus feidhmíochta a chur i bhfeidhm. Ba cheart deimhniú dearbhaithe atá sínithe ag beirt oifigeach shinsearacha den lucht bainistíochta a bheith ag gabháil leis na tuarascálacha, ina ndeimhnítear gur úsáideadh an t-airgead poiblí a deonaíodh de réir théarmaí agus coinníollacha an deontais.
- 4.16** Cé go bhfuair na trí dheontóir faisnéis ar thoradh na gclár a mhaoinigh siad, níor léir i gcás an chlár iarfheistithe éifeachtúlachta fuinnimh gur sholáthair an deontá deimhniú dearbhaithe a bhí sínithe ag beirt ag an leibhéal cuí. Thug an fhoireann scrúdaithe faoi deara nach bhfuil áit don dara síniú sa teimpléad a úsáidtear don chlár.
- 4.17** Dúirt DHLGH go síníonn Stiúrthóir Seirbhísí an údarás áitiúil an deimhniú dearbhaithe agus go meastar gurb ionann agus an sínitheoir eile an fhoireann riaracháin a bhfuil sé de chúram uirthi an fhaisnéis a thiomsú agus a chinntiú go bhfuil sí cruinn. Luaigh sé go meastar go bhfuil an leibhéal sínithe sin cuí maidir le maoiniú deontais a fháil.

- 4.18** Éilíonn DHLGH go gcuirfí deimhnithe rátála fuinnimh foirgnimh (RFF) ar fáil roimh thús na hoibre agus ina diaidh lena dheimhniú go ndearnadh gach teach a uasghrádú go dtí an caighdeán riachtanach, agus freisin go gcuirfí grianghraif den obair chríochnaithe ar fáil. Cé go bhfuarthas deimhnithe RFF réamhoibre agus iar-oibre agus go raibh siad ar comhad, ní raibh grianghraif den obair chríochnaithe sna comhaid a cuireadh ar fáil don fhoireann scrúdaithe.
- 4.19** Dúirt DHLGH nach gcoinníonn sí grianghraif den obair chríochnaithe ar comhad ach go gcaithfidh na húdaráis áitiúla ghrianghraif a choinneáil mar fhianaise agus iad a sholáthar don Roinn, ar iarratas.

Cigireacht

- 4.20** Ceanglaítear ar dheontóirí deontaithe a chur ar an eolas, *inter alia*, maidir le ceart na ndeontóirí iniúchadh a dhéanamh ar thaifid na ndeontaithe. Ní raibh an ceanglas sin leagtha amach i dtéarmaí agus coinníollacha DHLGH do chlár iarfheistithe éifeachtúlachta fuinnimh na n-údarás áitiúil. Tá sé ráite ag DHLGH go dtabharfar aghaidh air sin sa chéad leagan eile den chlár.

Dearbhú caiteachais

- 4.21** Go ginearálta, cuirtear maoiniú deontais ar fáil do dheontaithe ar bhonn aisíocaíochta. Roimh aisíocaíocht, ba cheart do dheontóirí na nithe seo a leanas a fháil
- sonraisc thacaíochta
  - fianaise gur íocadh na sonraisc, agus
  - deimhniú nach n-úsáidfear na sonraisc chéanna chun aisíocaíochtaí a lorg ó mhaoinitheoirí eile.
- 4.22** Tá íocaíochtaí faoin gclár iarfheistithe éifeachtúlachta fuinnimh agus faoi chlár Éire Ildánach bunaithe ar chaiteachas dearbhaithe agus ar fhianaise tacaíochta ábhartha a fuarthas. Mar sin féin, ní bhfuair DTCAGSM sonraisc bhunaidh i ngach cás sular aisíocadh údarás áitiúla as tionscadail Éire Ildánach. Ní mór cruthúnas go ndearna an t-údarás áitiúil an íocaíocht a bheith leis an bhfoirm éilimh ar dheontas trí phriontáil amach ón gcóras bainistíochta airgeadais nó a leithéid. Tugtar le fios ar an bhfoirm nach gá sonraisc ná admhálacha a uaslódáil mura n-iarrtar iad. Go bunúsach, tá DTCAGSM ag brath ar bheartais na n-údarás áitiúil féin maidir le sonraisc a choinneáil mar fhianaise chun tacú le híocaíochtaí deontas.
- 4.23** Dúirt DTCAGSM go leagtar amach sa chomhaontú seirbhíse atá i bhfeidhm do chlár Éire Ildánach an staid réamhshocráithe maidir le caiteachas dearbhaithe, i.e., nach n-íocfar maoiniú deontais ach amháin ar bhonn caiteachais dhearbhaithe. Dúirt sé go seoltar foirm forchúitimid atá deimhnithe ag oifigigh chuí an údarás áitiúil a bheith ceart a sheoladh in éineacht le gach iarratas chuig an Roinn maidir le gach tarraingt anuas. Dúirt DTCAGSM freisin, chun freastal ar an ngá atá le caiteachas a fhíorú, go ndéanann sé spotseiceálacha bliantúla ar íocaíochtaí údarás áitiúil, trí imeacht nó tionscnamh iomlán amháin a roghnú go randamach in aghaidh an údarás áitiúil lena iniúchadh ar bhonn caiteachais dhearbhaithe.

Réamhíocaíocht

- 4.24** I gcásanna inar mian le roinn clár a réamh-mhaoiniú, ní mór di cead a fháil roimh ré ó DPENDPDR, agus na fáthanna agus na socruithe monatóireachta á leagan amach aici.

- 4.25** Cuireann an tÚdarás Náisiúnta Iompair (NTA) maoiniú faoin gclár um thaisteal gníomhach ar fáil d'údarás áitiúil ar chríochnú na hoibre ar conradh chun sástacht an údaráis áitiúil nuair a bhíonn an íocaíocht dlite don chonraitheoir, i.e., go bhfuil an dliteanas tagtha in aibíocht. Cuirtear an maoiniú sin ar fáil sula gcuireann an t-údarás áitiúil na doiciméid dhearbhaithé ábhartha faoi bhráid NTA. Dúirt NTA go dtarlaíonn sé, toisc go ndéantar an íocaíocht deontais tar éis don dliteanas teacht in aibíocht, nach measann sé gur réamh-mhaoiniú é sin.
- 4.26** Ní bhfuarthas réamhchead ó DPENDPDR chun íoc ar bhonn dliteanais aibithe seachas tar éis cáipéisíocht dhearbhaithé a fháil. I mí na Nollag 2022, scríobh NTA chuig an Roinn Iompair ag leagan amach, *inter alia*, go raibh an ceanglas maidir le héilimh a dhéanamh ar bhonn caiteachais dhearbhaithé neamhphraiticiúil agus go gcruthódh sé deacrachtaí suntasacha maidir le clár caipitil NTA a chur i bhfeidhm; agus go n-oibríonn NTA ar bhonn maoiniú a chur ar fáil do dhliteanais na n-údarás áitiúil atá tagtha in aibíocht. D'iarr NTA ar an Roinn cur i bhfeidhm Chiorclán 13/2014 a shoiléiriú le DPENDPDR.¹ I mí Aibreáin 2023, d'admhaigh DPENDPDR go raibh socrú NTA ag cloí leis an gclár agus go bhféadfadh sé maoiniú a sholáthar ar an mbonn sin.

Ceanglais riaracháin agus rialaithe

- 4.27** Ba cheart do dheontóirí a bheith sásta go bhfuil socrúithe leordhóthanacha cuntasáíochta agus eagrúcháin ag deontaithe chun riar cuí an mhaoinithe deontais a chinntiú.
- 4.28** Rinne na trí chomhlacht maoinithe athbheithnithe iniúcháireachta inmheánaí le déanaí ar na cláir faoi leith a mhaoiníonn siad.
- 4.29** Níor sainaithníodh aon saincheistanna suntasacha sna hathbheithnithe iniúcháireachta inmheánaí a rinne na Ranna faoi seach ar chlár Éire Ildánach ná ar an gclár iarfheistithe éifeachtúlachta fuinnimh.
- 4.30** Mar sin féin, sainaithníodh in athbheithnithe iniúcháireachta inmheánaí NTA ar an gclár um thaisteal gníomhach roinnt cásanna ina raibh nósanna imeachta agus rialuithe laga riaracháin ar bun.² In 2022, rinneadh san iniúchadh inmheánach athbheithniú ar dheontais chaipitil a íocadh le deich n-údarás áitiúla faoin gclár.³
- I gcás dhá údarás áitiúla, níor tugadh san iniúchadh inmheánach ach dearbhú teoranta ar leordhóthanacht na nósanna imeachta agus na rialuithe foriomlána atá i bhfeidhm do mhaoiniú an chlár um thaisteal gníomhach. Sainaithníodh sna tuarascálacha iniúcháireachta inmheánaí roinnt laigí rialaithe bunúsacha i bpróisis soláthair na n-údarás ar ghá aghaidh a thabhairt orthu a luaithe is féidir.
  - I gcúig údarás áitiúla eile, sainaithníodh san iniúchadh inmheánach droch-chleachtas soláthair a measadh a bheith tábhachtach, agus ar ghá iad a cheartú laistigh de thrí mhí.
- 4.31** I measc na saincheistanna soláthair a sainaithníodh sna hathbheithnithe iniúcháireachta inmheánaí bhí easpa fianaise gur seoladh soláthar iomaíoch; conarthaí nach raibh ar comhad; próisis soláthair mhíchearta a rinneadh; foirmeacha coinbhleachta leasa nár léir iad a bheith ar comhad; cásanna nár úsáideadh ríomhthairiscintí; agus cásanna nár insíodh toradh an phróisis soláthair do na tairgeoirí nár éirigh leo iontu.

¹ Is ar mháthair-roinn NTA mar dheontóir bunaidh atá an dualgas teagmháil a dhéanamh le DPENDPDR thar ceann NTA.

² Is é gnólacht iniúcháireachta tríú páirtí a thugann faoin bhfeidhm iniúcháireachta inmheánaí.

³ Rinneadh na hathbheithnithe chun leordhóthanacht agus éifeachtacht na rialuithe inmheánacha atá i bhfeidhm a mheas i ngach ceann de na deich n-údarás, le haghaidh deontais chaipitil a íocadh in 2021 faoin gclár.

- 4.32** Dúirt NTA go n-oibreodh sé le húdaráis áitiúla chun a chinntiú go gcuirfear i bhfeidhm na torthaí ábhartha a sainathnódh trína chlár iniúcháireachta inmheánaí. Áireofar leis sin grinnscrúdú breise ar ghnéithe éagsúla de sholáthar agus faireachán leantach lena chinntiú go bhfuil bearta iomchuí curtha i bhfeidhm.

Deimhniú nár tugadh aon mhaoiniú dúbailte

- 4.33** I gcás socruithe cómhaoinithe iolracha, ceanglaítear ar dheonaithe dearbhú bliantúil a sholáthar do gach deontóir faoi fhoirse, méid agus cuspóir an mhaoinithe eile ar fad, lena n-áirítear nach bhfuarthas maoiniú dúbailte don ghníomhaíocht chéanna. Ba cheart a lua sa dearbhú freisin má sháraigh an maoiniú ón Stáitchiste ó gach foirse 50% den ioncam iomlán.
- 4.34** Sna trí chlár a scrúdaíodh, dheimhnigh na deontaithe nach raibh baint ag aon pháirtí maoinithe eile leo.

Nochtadh i ráitis airgeadais

- 4.35** Faoi mar atá leagtha amach i rannán a cúig (freagrachtaí an deontaí) den chiorclán, ceanglaítear mar choinníoll maoinithe ar dheontaithe faisnéis shonrach a nochtadh faoi mhaoiniú deontais Stáit a fhaigheann siad ina ráitis airgeadais, mar aon le faisnéis eile. Áirítear leis an bhfaisnéis sin: ainm an deontóra agus an deontais; cuspóir an deontais agus conas a thugtar cuntas air; mionsonraí áirithe ar dheontais chaipitil; an raibh an deontas le húsáid chun críche srianta; deimhniú gur comhlíonadh nósanna imeachta imréitigh cánach; agus mionsonraí faoi luach saothair fostaithe (e.g., príomhoifigeach feidhmiúcháin).
- 4.36** Ceanglaítear ar dheontaithe freisin líon na bhfostaithe a nochtadh, ina bhandaí €10,000, ar sháraigh iomlán a sochar fostaithe (gan costais phinsin an fhostóra a áireamh) don tréimhse tuairiscithe €60,000; agus figiúr foriomlán faoi ranniocaíochtaí iomlána pinsin an fhostóra. Tá an nochtadh riachtanach fiú mura mbíonn tuarastail á maoiniú ag an Stáitchiste.
- 4.37** Ní nochtann údaráis áitiúla aon chuid den fhaisnéis shonraithe ina ráitis airgeadais bhliantúla toisc nach n-éascaíonn formáid reatha ráitis airgeadais na n-údaráis áitiúil a leithéid de nochtadh. I mí na Nollag 2020, d'iarr DHLGH maolú ar DPENDPDR maidir le cur i bhfeidhm na gceanglas tuairiscithe i rannán 5, mar gheall ar dheacrachtaí maidir le nochtadh den sórt sin a chur i bhfeidhm.¹ Tugadh faoi deara, *inter alia*, go dtarlódh sé, dá gcuirfí na ceanglais i bhfeidhm go docht, go gcaithfí formáid reatha ráitis airgeadais bhliantúla na n-údaráis áitiúil a athrú.
- 4.38** Níor chuir DPENDPDR an maolú a iarradh ar fáil. Ina fhreagra, luaigh DPENDPDR nach raibh sé i gceist go gcuirfeadh an ciorclán oibleagáidí díreireacha ar dheonaithe agus go raibh sé ar DHLGH cinneadh a dhéanamh sa deireadh thiar cad a bhí cuí sna himthosca, nuair a bhí sé sásta go raibh airgead poiblí á bhainistiú go héifeachtach agus go rabhthas freagrach as.
- 4.39** Ina dhiaidh sin, i mí an Mheithimh 2021, d'eisigh an Roinn ciorclán roinne chuig údaráis áitiúla á rá go raibh GAWG sásta, tar éis athbhreithniú a dhéanamh ar an gcomhairle thuas ó DPENDPDR agus í a mheas, go gcomhlíonann formáid reatha na ráiteas airgeadais bliantúil na ceanglais maidir le bainistiú éifeachtach airgid poiblí agus cuntasacht as agus nach bhfuil gá le haon nochtadh breise.^{2,3}

1 Dúirt DTCAGSM nach n-iarrtar faoi chlár Éire Ildánach go gcuirfí isteach cuntais iniúchta na n-údaráis áitiúil. Molann sé díolúine a lorg maidir le ceanglais aighneachtaí faoi Chiorclán 13/2014.

2 Tá ionadaithe ó DHLGH, ionadaithe ó Sheirbhís Iniúcháireachta an Rialtais Áitiúil, cinn airgeadais ó na húdaráis áitiúla agus ionadaithe eile ón earnáil rialtais áitiúil sa Ghrúpa Oibre um Chuntais Ghinearálta (GAWG). Déanann DHLGH cathaoirfeacht ar an ngrúpa.

3 DHLGH *Ciorclán Airgeadais 13/2021 Soiléiriú maidir leis an gceanglas tuairiscithe i gCiorclán 13/2014 dar teideal Bainistíocht Deontas ó Chistí Stáitchiste agus Cuntasacht as na gCistí sin.*

Ceanglais rialachais agus noхта san earnáil phoiblí

1 Cuireadh an Cód in áit an chóid cleachtais roimhe a foilsíodh in 2009.

2 Foilsíodh an treoir i mí na Samhna 2017 agus is féidir í a fháil [anseo](#).

3 D'fhorbair an Cumann Bainistíochta Cathrach agus Contae agus Cumann Rialtas Áitiúil na hÉireann an creat, a foilsíodh in 2015, i gcomhar leis an bhForas Riaracháin.

4 Tá an creat bunaithe ar shé phrionsabal rialachais agus ar phrionsabail tacaíochta ghaolmhara.

5 Tá GAWG freagrach as beartais chuntasaíochta nua a fhorbairt, treoir a sholáthar maidir lena gcur i bhfeidhm, athbhreithniú a dhéanamh ar bheartais reatha ar gá iad a leasú, aghaidh a thabhairt ar gach saincheist a bhaineann le beartas cuntasaíochta in earnáil na n-údarás áitiúil, na ráitis airgeadais bhliantúla/doiciméid buiséid a nuashonrú de réir mar is gá agus nuair is gá agus an cód cleachtais cuntasaíochta a nuashonrú.

4.40 Tar éis leagan nuashonraithe den *Chód Cleachtais chun Comhlachtaí Stáit a Rialú a fhoilsiú in 2016 (Cód 2016)*, d'fhoilsigh DPENDPDR doiciméad gaolmhar *dar teideal Treoir maidir leis na hImpleachtaí do na Ráitis Airgeadais Bhliantúla agus don Tuarascáil Bhliantúil*. Tugadh soiléiriú ar shainmhíniú agus suíomh noхтаí breise áirithe i ráitis airgeadais agus i dtuarascálacha bliantúla comhlachtaí Stáit (féach Fíor 4.2).^{1,2} Leathnaíodh roinnt de cheanglais an Chóid ó shin chuig cuntais leithreasa ranna rialtais, e.g., noхтаí faoi bhandaí pá agus luach saothair príomhoifigigh.

4.41 Níl feidhm ag Cód 2016 maidir le húdaráis áitiúla. Ina áit sin, tá an creat um rialachas corparáideach in údaráis áitiúla leagtha amach sna *Prionsabail Rialachais agus sa Chreat Rialachais don Earnáil Rialtais Áitiúil*.³ Tá an creat bunaithe ar phrionsabail, agus ní éilíonn sé ar údaráis áitiúla caighdeán noхтаí caighdeánacha Chód 2016 a chur san áireamh.⁴ Ceanglaítear ar údaráis áitiúla freisin na beartais atá leagtha amach sa *Chód Cleachtais Cuntasaíochta agus Rialacháin Chuntasaíochta (ACOP) d'údaráis áitiúla*, a foilsíodh i mí Iúil 2019, a chur i bhfeidhm agus a ráitis airgeadais bhliantúla á n-ullmhú acu. Forordaíonn ACOP formáid na ráiteas airgeadais freisin.⁵

Fíor 4.2 Ceanglais maidir le nochtadh sna ráitis airgeadais agus sna tuarascálacha bliantúla atá leagtha amach sa *Chód Cleachtais chun Comhlachtaí Stáit a Rialú 2016*

Nochtadh	Príomhcheanglais nocht
Ráiteas faoi rialú inmheánach ^a	<ul style="list-style-type: none"> leagtar amach an cur chuige maidir le bainistíocht riosca, rialú inmheánach agus rialachas corparáideach agus an fhreagracht as na nithe sin mínítear conas a fhaightear dearbhú rialaithe agus na socruithe leanúnacha monatóireachta agus athbhreithnithe nochtadh sonrach maidir le comhlíonadh rialacha agus threoirlínte soláthair na hOifige um Sholáthar Rialtais nó nochtadh cásanna neamhchomhlíonta deimhnítear athbhreithniú bliantúil an Bhoird ar éifeachtacht na rialuithe inmheánacha nochtar laigí ábhartha sna rialuithe inmheánacha agus an beart (atá le déanamh) chun dul i ngleic leis na laigí
Ráiteas rialachais agus tuarascáil chomhaltaí an Bhoird	<ul style="list-style-type: none"> leagtar amach conas a bunaíodh an t-eintiteas agus an Bord, conas a oibríonn an Bord, cinntí atá forchoimeáda don Bhoird, cinntí ama dtarmligean chuig an bhFeidhmeannas, an sásra tuairiscithe idir an Bord agus an Feidhmeannas nochtar freagrachtaí agus comhaltas an Bhoird, cruinnithe a tionóladh agus an tinreamh orthu, buanmhíreanna ar an gclár oibre, táillí agus speansais a íocadh, athbhreithniú inmheánach/seachtrach ar éifeachtacht an Bhoird nochtadh i ndáil le catagóirí áirithe caiteachais, lena n-áirítear miondealú ar shochair ghearrthéarmacha fostaithe, costais dlí agus socraíochtaí, taisteal agus cothú, costais sainchomhairleoireachta, caiteachas ar fháilteachas^b ráiteas faoi chomhlíonadh cheanglais Chód 2016 nó míniú ar réimsí neamhchomhlíonta
Luach Saothair	<ul style="list-style-type: none"> nochtar sochair chomhiomlána fostaithe (lena gcumhdaítear sochair ghearrthéarmacha na foirne, sochair foirceanta, costais sochair scoir, ranníocaíocht an fhostóra le coimirce shóisialach) nochtar luach iomlán na sochar fostaithe do phríomhphearsanra bainistíochta nochtadh ar leith ar thuarastal agus sochair an Phríomhoifigigh Feidhmiúcháin

Foinse: *An Cód Cleachtais chun Comhlachtaí Stáit a Rialú 2016 — Treoir maidir leis na hImpleachtaí do na Ráitis Airgeadais Bhliantúla agus don Tuarascáil Bhliantúil*, Samhain 2017. Anailís ó Oifig an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste.

Nótaí: a Cuirtear é seo in ionad an ráitis roimhe seo faoi rialú inmheánach airgeadais.
 b I gcomhréir le Ciorclán 13/2014, ba cheart sochair ghearrthéarmacha fostaithe a chur i láthair sa nóta luach saothair sna ráitis airgeadais le haghaidh eintitis atá clúdaithe ag an gCiorclán.

4.42 Tá sé ráite ag DHLGH go bhfuil próiseas beagnach críochnaithe a bhaineann le geallsealbhóirí rialtais áitiúil maidir le cód nua rialachais a thabhairt isteach d'údarás áitiúla. Luaigh sé go dtógfar leis sin ar chreat rialachais reatha earnáil na n-údarás áitiúil trí shocruithe comhlíonta rialachais atá cosúil leis na cinn atá i bhfeidhm don chuid eile den earnáil phoiblí a thabhairt isteach agus go bhfuil sé beartaithe an cód nua a chur i bhfeidhm ón mbliain airgeadais 2023 ar aghaidh. Luaigh sé freisin gurb amhlaidh, ós rud é gur tionscnamh nua a bheidh anseo agus go mbeidh impleachtaí acmhainne áirithe ag baint leis d'údarás áitiúla, nach dócha go gcuirfear gnéithe comhlíonta uile an chóid nua i bhfeidhm go hiomlán i ngach údarás áitiúil in 2023, ach go bhfuil sé beartaithe go n-áireoidh gach údarás ráiteas faoi rialú inmheánach ina dtuarascálacha bliantúla do 2023.

Conclúidí

- 4.43** Ceanglaítear ar ranna agus ar na comhlachtaí rialtais láir atá faoina gcoimirce a sholáthraíonn maoiniú d'údarás áitiúla Ciorclán 13/2014 *Bainistíocht Deontas ó Chistí Státhiste agus Cuntasacht as na Cistí sin* a chur i bhfeidhm lena chinntiú go bhfuil rialuithe airgeadais cuí i bhfeidhm agus go mbaintear luach ar airgead amach.
- 4.44** Athbhreithniú na foirne scrúdaithe ar thrí chlár — Éire Ildánach (DTCAGSM); iarfheistiú éifeachtúlachta fuinnimh (DHLGH); agus taisteal gníomhach (NTA) — fuarthas amach ann, go ginearálta, gur chomhlíon na deontóirí coinníollacha Chiorclán 13/2014 den chuid is mó. Mar sin féin, bhí roinnt réimsí ann nár cuireadh coinníollacha an chiorcláin i bhfeidhm go leordhóthanach iontu.
- 4.45** Éilítear le Ciorclán 13/2014 go dtarlóidh sé, más mian le roinn clár a réamh-mhaoiniú, go gcaithfear cead a fháil roimh ré ó DPENDPDR. Cuireann NTA maoiniú ar fáil do na húdarás áitiúla roimh cháipéisíocht dhearbhaithe a fháil, ar an mbonn go bhfuil na dlíteanais ghaolmhara tagtha in aibíocht agus go bhfuil sé in am iad a íoc. Cé nach raibh sé sin ag teacht leis na forálacha atá luaite i gCiorclán 13/2014, d'admhaigh DPENDPDR i mí Aibreáin 2023 go bhféadfadh NTA maoiniú a sholáthar ar bhonn dlíteanas aibithe.

Nochtadh i ráitis airgeadais

- 4.46** Ceanglaítear ar dheontaithe faoi Chiorclán 13/2014 (rannán 5) nochtadh leormhaith a áireamh ina ráitis airgeadais bhliantúla chun dearbhú poiblí a sholáthar maidir leis an maoiniú rialtais láir a fhaigheann siad agus an caiteachas gaolmhar. I mí na Nollag 2020, d'iarr DHLGH maolú ó DPENDPDR ar na ceanglais nochna riachtanacha don mhaoiniú a sholáthraíonn sé d'earnáil na n-údarás áitiúil.
- 4.47** Cé nár sholáthair DPENDPDR an maolú a iarradh, leag sé amach ina fhreagra nach raibh sé i gceist go bhforchuirfeadh an ciorclán oibleagáidí díreireacha ar dheonaithe agus gur faoi DHLGH i ndeireadh na dála a bhí sé chinneadh a dhéanamh cad a bhí cuí sna himthosca sin, a luaithe a bheadh bainistíocht airgid poiblí, agus cuntasacht as an airgead sin, curtha i bhfeidhm.
- 4.48** Ina dhiaidh sin, i mí an Mheithimh 2021, d'eisigh DHLGH ciorclán roinne chuig údarás áitiúla lena ligtear dóibh na nochnaí a éilítear faoin gCiorclán a fhágáil ar lár ina ráitis airgeadais bhliantúla.

An Cód Cleachtais chun Comhlachtaí Stáit a Rialú 2016

- 4.49** Murab ionann agus formhór na gcomhlachtaí Stáit, ní cheanglaítear ar údarás áitiúla ráiteas faoi rialú inmheánach ná ráiteas rialachais a chur i láthair in éineacht lena ráitis airgeadais bhliantúla, ná na nithe is gnáthnochtadh luach saothair earnála poiblí iad a chur ar áireamh ina ráitis airgeadais.
- 4.50** Tá próiseas a bhaineann le geallsealbhóirí rialtais áitiúil beagnach críochnaithe chun cód rialachais nua a thabhairt isteach d'údarás áitiúla. Tógfar leis sin ar chreat rialachais reatha earnáil na n-údarás áitiúil trí cheanglais chomhlíonta rialachais atá cosúil leis na cinn atá i bhfeidhm cheana féin don chuid eile den earnáil poiblí a thabhairt isteach.
- 4.51** Tá sé beartaithe go n-áireoidh gach údarás áitiúil ráiteas faoi rialú inmheánach ina dtuarascálacha bliantúla do 2023.

